

Σεμ. 10. 903b-905d: οι μετατοπίσεις της ψυχής.

14.12.2016

903a: πείθοντας τον θεϊστή

Σύνθεση λόγου (επιχειρήματα που διέπονται από αυστηρή λογική δομή) και μύθου (οικείες εικόνες και μεταφορές που συνήθως απευθύνονται στο συναίσθημα και δεν μπορούν να επαληθευθούν λογικά). Οι πλατωνικοί μύθοι είτε αξιοποιούν το υπάρχον μυθολογικό υλικό είτε επινοούνται από τον ίδιο τον Πλάτωνα. Ο μύθος συχνά συμπληρώνει τον λόγο και αποτελεί ένα ικανό μέσο πειθούς (πρβ. μύθος Ηρός στην *Πολιτεία*: τα επιχειρήματα σχετικά με την ταύτιση αρετής και ευτυχίας συνοδεύονται από έναν μύθο αναφορικά με τις μεταθανάτιες τιμωρίες και ανταμοιβές των ψυχών), εξηγώντας δύσκολες θεωρίες με παραστατικές εικόνες, ιδιαίτερα στους νέους.

903b-d: θεία διακυβέρνηση

1. Οι θεοί επιβλέπουν τα πάντα, ακόμη και τις παραμικρές λεπτομέρειες.
2. Ο κόσμος δημιουργείται αποβλέποντας στο γενικό καλό και την ευρυθμία του συνόλου και όχι των επιμέρους συστημάτων.
3. Οι άνθρωποι αποτελούν ένα απειροελάχιστο μόριο της κοσμικής αρμονίας.

904a: χαοτική οργάνωση;

1. Καθετί μπορεί να αλλάξει σε καθετί.
2. Η ψυχή προέρχεται από την ύλη και αντίστροφα.
3. Ο θεός εργάζεται χωρίς κάποιο συγκεκριμένο πλάνο.
4. Αδυναμία επίβλεψης ενός χαοτικού συστήματος.

πλατωνική θέση: η δημιουργία γίνεται βάσει σχεδίου

1. Η ψυχή θέτει σε τάξη την ύλη.
2. Οι αλλαγές είναι πεπερασμένες (κατασκευή τεσσάρων στοιχείων που συνδυάζονται).
3. Τα πάντα ελέγχονται από τον θεό και αποβλέπουν στην αρετή.
4. Ο θεός εργάζεται όπως ένας τεχνίτης που ενδιαφέρεται για το σύνολο και όχι για τα μέρη (πρβ. αρχιτέκτονας και οικοδομικά υλικά).

904a-905d: τα κύρια χαρακτηριστικά της ψυχής

1. Η ψυχή είναι αθάνατη, ενώ το σώμα φθαρό.
2. Η ψυχή υπόκειται σε ένα κύκλο επώδυνων και διαρκών μετενσαρκώσεων, διατηρώντας ωστόσο την ταυτότητά της, μολονότι κατοικεί διαδοχικά σε διάφορα έμβια όντα (π.χ. ζώα, φυτά, ανθρώπους διαφορετικού φύλου, ηλικίας και κοινωνικής υπόστασης).
3. Η ψυχή, ιδιαίτερα το λογιστικό τμήμα της, κατέχει ένα ελάχιστο θείο μερίδιο που, όταν ενεργοποιείται γόνιμα, εναρμονίζεται με τη θεική τάξη.
4. Η ψυχή λειτουργεί αυτόνομα και η τύχη της δεν είναι προκαθορισμένη. Μπορεί να αλλάξει είτε με τις ενέργειες που κατευθύνει η ίδια και στοχεύουν στην αρετή ή στην κακία είτε με την επιρροή που τις ασκούν άλλες ψυχές (π.χ. γονείς, δάσκαλοι, φίλοι).
5. Οι ενέργειες της ψυχής καθορίζουν και τη θέση της στο κοσμικό γίγνεσθαι μετά από κάθε μετενσάρκωση.
6. Η ψυχή μετατοπίζεται, όπως ένας πεσσός από τον παίκτη που ακολουθεί πιστά τις ενδείξεις της ζαριάς (πλατωνική εικόνα θεού-πεσσευτή που μετακινεί ψυχές-πεσσούς στην κοσμική σκακιέρα), από τον θεό ανάλογα με τη συμπεριφορά που επιδεικνύει. Οι πιθανές μετατοπίσεις της ψυχής είναι οι εξής:
 - i. οριζόντια: Διαρκείς μετενσαρκώσεις στη γη, άλλοτε ίδιας μορφής και άλλοτε καλύτερες ή χειρότερες, ανάλογα με την εκάστοτε συμπεριφορά της ψυχής. Η ψυχή, επομένως, εμπλέκεται σε έναν κύκλο μετατοπίσεων μικρής κλίμακας χωρίς να αλλάζει η τύχη της δραματικά, είτε προς το καλύτερο είτε προς το χειρότερο.
 - ii. κάθετη πώση: Μετατόπιση στα βάθη της γης για τις εξαιρετικά φαύλες και άδικες ψυχές. Τιμωρίες και εγκλεισμός σε ένα σκοτεινό τόπο μαζί με άλλες ψυχές του ίδιου τύπου (έμμεση απάντηση στον θεϊστή που πιστεύει ότι οι άδικοι δεν τιμωρούνται και επομένως οι θεοί αδιαφορούν για τα ανθρώπινα).
 - iii. κάθετη άνοδος: Μετατόπιση στον ουρανό για τις εξαιρετικά ενάρετες ψυχές. Λύτρωση από τον κύκλο μετενσαρκώσεων και ένωση με τα ουράνια σώματα-ψυχές.

Ερωτήσεις

38. Πώς συνδυάζονται μύθος και λόγος στην πλατωνική φιλοσοφία;
39. Ποια είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της θείας διακυβέρνησης κατά τον Πλάτωνα;
40. Είναι οι άνθρωποι ελεύθεροι ή τα πάντα είναι προκαθορισμένα από τον θεό;
41. Ποιες είναι οι πιθανές μετατοπίσεις της ψυχής ανάλογα με την αρετή της;